

BOEKEN

redactie: Henk Maassen (h.maassen@medischcontact.nl)

Gelovend genezen

'Nu kan men gerustelijk drie kwart der [medische] wetenschap aan heidenen en Turken overlaten. Wanneer iemand koorts heeft en chinine moet innemen, dan is dat voor den zieke volkomen hetzelfde, of een Peruaan of een geleerd doctor hem die chinine ingeeft, waar de werking der chinine nog altoos onverklaard is. Medische wetenschap in eigenlijken zin ontstaat eerst daar, waar de samenhang van oorzaak en gevolg kan nagespeurd en men zoo in staat wordt gesteld, de verschijnselen te beheerschen.'

Aldus een gezaghebbend geleerde in de late negentiende eeuw. Voor de oprichters van de medische faculteit van de in 1880 gestichte Vrije Universiteit te Amsterdam was een dergelijke definitie van de medische wetenschap te eng. Zij wilden een christelijke medische wetenschap en dat hield in dat haar beoefenaren 'door [hun] onderzoekingen op anatomisch, embryonisch, therapeutisch en ander gebied toonen, dat zij kan verklaren, wat den materialist onoplosbaar toeschijnt, en dat zij daarom een hoogere waarheid heeft dan zij: Zie hier het belangrijkste uitgangspunt van 'de kleine luyden' die onder aanvoering van onder anderen Abraham Kuyper een vrije universiteit stichtten - een plaats waar vrij van staat en kerk de wetenschap kon worden beoefend. Van meet af aan ging het hen daarbij niet alleen om godgeleerdheid, recht en letteren. Uit hun diepgelovige denkbeelden werd in 1907 ook een medische faculteit geboren als onderdeel van een academisch bolwerk waarop een kleine, maar fijne groep van bijzondere kinderen Gods zich kon terugtrekken uit een als slecht en boos beschouwde buitenwereld.

Inmiddels onderscheidt de medische faculteit van de VU zich allang niet meer van haar zusterfaculteiten. Wat haar thans nog bijzonder maakt, is vooral haar geschiedenis. Die wordt getekend door een voortdurend debat tussen materialisten en idealisten en vooral natuurlijk tussen (soorten van) gelovigen en heidenen. Het is goed om van een dergelijke geschiedenis kennis te nemen in tijden waarin de zieke een cliënt is geworden en de zorg een verhandelbaar product.

Tegen die achtergrond bezien, mag het dan ook verheugend heten dat de Vrije Universiteit haar geschiedenis nog eens heeft laten boekstaven. Gelukkig heeft men zich niet beperkt tot een gedenkboekje-voor-in-de-wachtkamer. Het resultaat *Van genezen in geloof tot geloof in genezen* dat nu voorligt, telt bijna 850 bladzijden. Een degelijk vakman, Leo van Bergen, kreeg de vrije hand en hij is erin geslaagd orde te scheppen in

een enorme massa hele en halve feiten en meningen. Zijn stijl is daarbij allesbehalve plechtig en dat werkt in het algemeen verfrissend of zelfs demystificerend. We zien Abraham de Geweldige 'bijna uit de bocht vliegen' en we ontmoeten deftige dominees die het gevoel hebben alsof ze een bergetappe moeten fietsen.

Dit boek kort samenvatten, is ondoenlijk. De weg van een faculteit met slechts enkele hoogleraren die niet eens een eigen gebouw laat staan een kliniek hadden, naar de huidige situatie, is daarvoor te lang en te breed. Van Bergen onderscheidt een groot aantal fasen en subfasen die 'dakpansgewijs' over elkaar schuiven. Kennisnemen van deze lange en van talloze in elkaar grijpende factoren afhankelijke ontwikkelingsgeschiedenis, is zeer de moeite waard.

Wel vraag ik mij af of hij de deels vrij onfrisse ruzies tussen hoogleraren en andere machthebbers soms niet wat te ver uitspint. Wie zelf aan een (andere) universiteit werkt, weet dat ze niet kenmerkend voor de VU kunnen zijn. Ze zeggen bijgevolg niet veel over het debat over geloof en geneeskunde aan sich. Verder is er een enkele onnauwkeurigheid: was de arts die in de jaren zestig veel over de ook in VU-kringen zeer relevant geachte integrale geneeskunde schreef de Leidse hoogleraar A. Querido, of was het misschien toch de Amsterdamse, aan de UvA verbonden prof. A. Querido, die diverse boeken over dit onderwerp schreef?

Meer principieel zijn de vragen die blijven hangen na lezing van dit boeiende boek. Wat hebben al die pogingen om de geneeskunde of in elk geval de geneeskunst actief vanuit het geloof te beoefenen, nu eigenlijk opgeleverd? Heeft de VU bijvoorbeeld ooit artsen afgeleverd die minder kil of natuurwetenschappelijk, minder 'materialistisch' met ziekten omgingen en meer oog hadden voor de zieke als (mede)mens? Hebben de medewerkers onderzoekingen gedaan die onze inzichten in dezen hebben verdiept? En wat heeft bijvoorbeeld de schier onafzienbare stroom van medisch-ethische, medisch-religieuze en medisch-historische geschriften van een man als G.A. Lindeboom - decennialang een der kopstukken van de faculteit - teweeggebracht? Heeft het voorbeeld van een afdeling Metamedica met geschiedenis, ethiek en filosofie aan andere universiteiten navolging gevonden?

Van Bergen wapent zich reeds op de eerste bladzijde van zijn inleiding tegen deze kritiek: het is zijn bedoeling om antwoord te geven op de vraag hoe het levensbeschouwelijke karakter van de VU het denken over geneeskunde in, en het reilen en zeilen van haar medische faculteit heeft beïnvloed. Daarmee scheidt hij een kader voor nader onderzoek. Immers, de

1304

MEDISCH CONTACT. 18 AUGUSTUS 2006 • 61 nr. 33/34

heidene en Turken van wie ik eerder repte, vormen volgens (bijna) niemand nog een ernstige bedreiging van een op lijdende mensen gerichte geneeskunst. De huidige zorginkopers, de cost-controllers, output-managers en health-marketeers zijn dat zeker wel. «*A.H.M. Kerkhoff, hoogleraar bouw en werking gezondheidszorg, Universiteit Twente.* L. van Bergen, *Van genezen in geloof tot geloof in genezen. De medische faculteit van de Vrije Universiteit 1880- 2000, Veen Magazines B. V., ISBN 908571012 x, 840 blz., 19,95 euro.*

61 nr. 33/34 • 18 AUGUSTUS 2006 • MEDISCH CONTACT

1305